

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr ZACHODNIO-
POMORSKIE

1. Obiekt

1027/6

OBORA DLA NIEROGACIZNY, OB. WARSZTAT (NR 12)

2. Czas powstania

1891-1893 r.

3. Miejscowość

S Z C Z E C I N

4. Adres Szczecin
ul. Wendy 1, 3

nr hipoteczny A-138/102

5. Przynależność administracyjna

województwo szczecińskie

gmina Szczecin - miasto po 4 SZCZECIN

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Stettin
(Am Dunzig Str. 1,3)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat Szczecin

8. Właściciel i jego adres

Przedsiębiorstwo Produk.-Usługowe
"Port Rybacki - GRYF"
70-651 Szczecin, ul. Władysława IV 1

9. Użytkownik i jego adres

Przedsiębiorstwo Produk.-Usługowe
"Port Rybacki - GRYF"
70-651 Szczecin, ul. Władysława IV 1

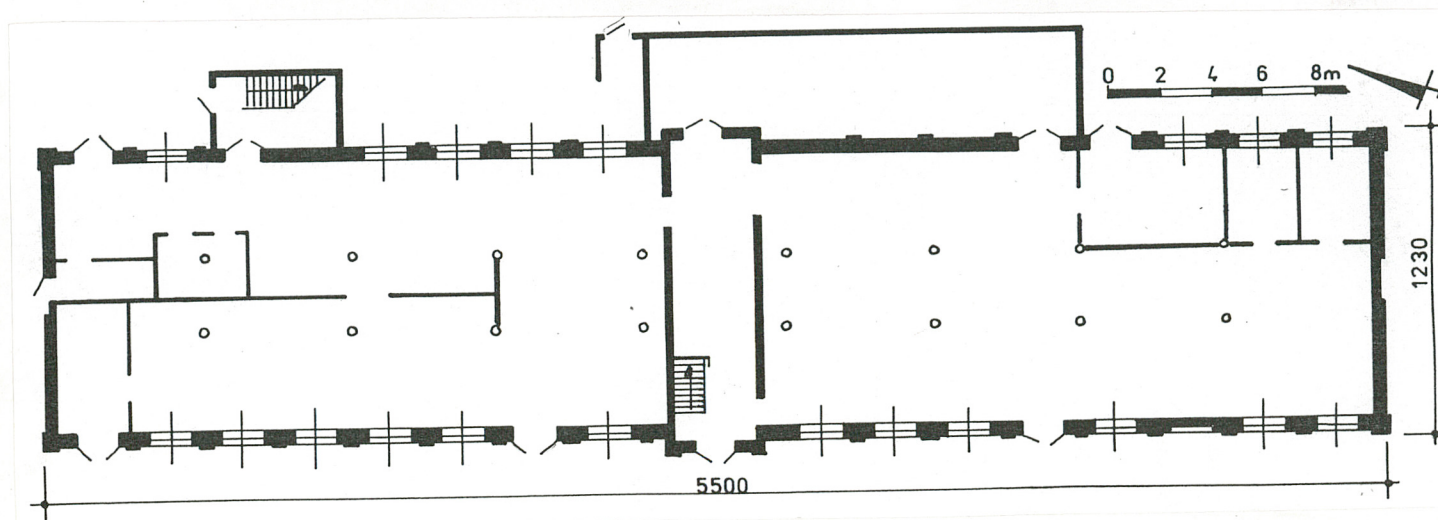
10. Rejestr zabytków

Nr 1358 data 16.12.1997

kon. XIX w.

1.

Sytuacja

Zespół historycznej rzeźni miejskiej zlokalizowany jest w centrum miasta, na Łasztowni (wyspa po wschodniej stronie Odry Zachodniej), na wysokości Starego Miasta. Zabudowa rozlokowana między rzeką Duńcycą (Nadbrzeże Starówka), a Basenem Zachodnim (Nadbrzeże Bułgarskie), po południowej stronie ul. T.A. Wendy; obecnie wchodzi w skład Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowego "Porty Rybacki GRYF". Dojazd do zespołu od zachodu, od strony ul. Władysława IV lub Stocznia, przeorientowany po 1945 r. (pierwotnie od strony ul. Wendy).

Historyczny zespół architektoniczny o kompozycji zwartej - geometrycznej, z kilkoma wnętrza-
mi architektonicznymi oraz zwartymi ciągami zabudowy; pomiędzy pierwotną zabudową chaotycznie rozlokowane współczesne budynki gospodarczo-magazynowe. Historyczne budynki rozmieszczone są na osi N-S (szczególnie w części zachodniej), z prostopadłe do nich wytyczonymi ciągami komunikacyjnymi. Zespół wygrodzony od północy i wschodu wysokim murem ceglany, zaś od zachodu płotem z płyt betonowych.

Ewidencjonowana **obora dla nierogacizny** (ob. warsztat mechaniczny Nr 12) zlokalizowana jest pośrodku dawnego założenia rzeźni miejskiej. Obiekt usytuowany jest bezpośrednio po południowej stronie głównego ciągu komunikacyjnego, w odległości ok. 50 m na połud-wschód od pierwotnego wjazdu do rzeźni, tzn. do portierni (1). Po zachodniej stronie posadowiony jest dawna ubojnia nierogacizny (11), a po wschodniej stronie hala targowa (13). Teren wokół budynku płaski, utwardzony, ze wszystkich stron otoczony drogami.

Materiał, technika, konstrukcja

Posadowienie: budynek osadzony - prawdopodobnie - na drewnianych i betonowych palach fundamentowych. Cokół z cegły ceramicznej, licowany kamiennymi okładzinami (dwa rzędy płyt granitowych o wym. ok. 150 x 50 x 8 cm, zwieńczona warstwą cegły ceramicznej, nietynkowany (wtórnie bielony), o wysokości do 120 cm nad poziomem gruntu.

Ściany: obwodowe murowane z cegły ceramicznej, pełnej, na zaprawie wapiennej (wiązanie krzyżowe), od zewnątrz nietynkowane, starannie spoinowane, o przekroju w przyziemiu ok. 55 cm. Elewacje wykonane z żółtej (ceramicznej) cegły licowej, zaś lizeny, gzymsy i nadproża - z czerwonej wiśniowej cegły ceramicznej.

Ściany wewnętrzne w większości murowane, tynkowane na gładko, malowane farbami olejowymi i olejnymi; niektóre (w tym obwodowe od środka) wyłożone glazurą do wysokości ok. 180 cm. Część wtórnych pomieszczeń wydzielonych przepierzeniami z plastikowych płyt falistych.

Stropy: ceramiczne, odcinkowe, na stalowych belkach (rozmieszczonych na osi W-E, w rozstawie ca 250 cm), wspartych dwoma stalowymi podciągami, ułożonymi na dwóch rzędach słupów metalowych (fot. 6). Powierzchnie łuków wyprawione gładkimi tynkami i bielone.

Piwnica przeklepiąta również ceramicznym stropem odcinkowym.

c.d. wkładka nr 1

Historia

Obora dla nierogacizny (ob. warsztat mechaniczny) wzniesiona została w pierwszym etapie budowy rzeźni miejskiej tzn. na pocz. 1. 90-tych XIX w. Obiekt zamieszczono w projekcie z 1889 r., którego autorami byli: C. Kruhl (miejski radca budowlany) i C. Schmidt (mistrz budowlany urzędu rejencji). Budynek usytuowano we wschodniej części pierwotnego (XIX-wiecznego) założenia rzeźni.

W latach 1891-92 wykonano prace murarskie oraz postawiono więźbę dachową; natomiast w latach 1892-93 wykończono wnętrze budynku oraz zamontowano instalacje.

Obiekt przeznaczony był do utrzymywania zwierząt inwentarskich, tzw. nierogacizny (owce i świnie). Budynek przedzielony był na dwie, równe części, z pokojem oborowego pośrodku. W części inwentarskiej wygrodzone były boksy drewniane o wysokości 120 cm.

Po 1945 r. budynek użytkowany był (podobnie jak pozostałe obiekty zespołu) przez Zakłady Mięsne w Szczecinie (z przeznaczeniem na pralnię). W latach 80-tych budynek przejęty został przez Państwowe Przedsiębiorstwo Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich "Gryf"; a w 1994 r. przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe "Port Rybacki GRYF" (obecnie użytkowany jako warsztat mechaniczny).

W sensie architektonicznym jest to identyczny budynek jak obora dla bydła (Nr 8), wzorowany na analogicznych obiektach z Chemnitz, Hannoveru i Lipska.

c.d. wkładka nr 1

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 6.100 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>680,5 m² - pow. zabudowy</p> <p>1.130 m² - pow. użytkowa</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne pomieszczenia inwentarskie dla nierogaczny</p>	<p>17. Użytkowanie obecne warsztat mechaniczny</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Brak szczegółowych danych.</p> <p>Po 1945 r. adaptowano budynek na pralnię, a w latach 80-tych na warsztat mechaniczny. Do ściany wschodniej dobudowano dwie przybudówki (w tym klatkę schodową), wymieniono część stolarki okiennej i drzwiowej oraz część pokrycia dachowego (na eternit).</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ogólny stan techniczny należy określić jako dobry; brak widocznych zagrożeń konstrukcyjnych.</p> <p>Niewielkie ubytki materiału ceglanego w narożnikach budynku i lizenach; zawilgocone fragmenty ścian wewnętrznych; skorodowane (niektóre) elementy więźby dachowej; niewielkie nieszczelności w dachu.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Ewidencjonowany budynek stanowi integralny element pierwotnego (XIX-wiecznego) założenia rzeźni miejskiej. Obiekt winien być objęty ochroną konserwatorską, zarówno w odniesieniu do jego cech indywidualnych, jak również w kontekście ewentualnej strefy ochrony całego zespołu architektonicznego.</p> <p>Zalecenia i postulaty konserwatorskie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zachowanie pierwotnej bryły z formą wysokiego dachu dwuspadowego oraz ryzalitami w ścianach długich pod odrębnymi daszkami 2-spadowymi; 2) wskazane ujednolicenie pokrycia dachowego (najlepiej dachówkowego lub z blachy tłoczonej o wzorze dachówkowej); <p><u>c.d. wkładka nr 3</u></p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Rejencja Szczecińska - Wydział Prezydialny, syg. 8259, Archiwum Państwowe w Szczecinie.

Zbiór kartograficzny, syg. 361 (1892 r), syg. 292 (1935 r), Archiwum Państwowe w Szczecinie.

22. Biblioteka

T. Białecki, L. Turek-Kwiatkowska, Szczecin stary i nowy, Szczecin 1991 r.

Verwaltungsbericht der Stadt Stettin, 1883 - 1937.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Mapa sztabowa Szczecina (Stettin) z kon. XIX w. - kserokopia ze zbiorów BDZ w Szczecinie.

24. Uwagi różne

w inw. 290/k

25. Opracował

tekst mgr Waldemar Witek - BSiDK Sz-n, 09.1996 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Waldemar Witek - BSiDK Sz-n, 09.1996 r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Cezary Nowakowski - BSiDK Sz-n, 09.1996 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów PSOZ w Szczecinie

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

4 wkładki

1. Miejscowość S Z C Z E C I N	2. Obiekt (jak w karcie) OBORA DLA NIEROGACIZNY (NR 12)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) tekst, plan sytuacyjny
-----------------------------------	--	--

c.d. rubr. nr 12

Jest to budynek murowany (cegłany), parterowy, podpiwniczony, nakryty wysokim dachem 2-spadowym z przestronnym poddaszem składowym. Obiekt o jednorodnej formie architektonicznej (bez cech stylowych), tożsamej z sąsiednią zabudową i typową dla obiektów przemysłowych i folwarcznych z tego okresu.

c.d. rubr. nr 13

Więźba dachowa: pierwotna, oryginalna, z czasów budowy obiektu (fot. 8). Jest to konstrukcja krokwiowo-płatwiowa (płatywie pośrednie i stopowe) ze wzmocnieniem kleszczowym i podwójną podporą stolcową. Końce krokwi wsparte zaciosami na płatwiach stopowych (ułożonych na ok. 180 cm słupkach ścianki kolankowej), wyprowadzone ok. 70 cm poza lico ścian, zakończone ozdobnym profilem; w szczytach analogicznie wyprowadzone końce płatwi z mieczowaniem. Poszczególne wiązary dachowe stabilizowane zastrzałami, mieczami i kleszczami. Elementy więźby dachowej o mechanicznej obróbce budulca, w formie kanciaków o zróżnicowanych przekrojach (12 x 16 cm krokwie, 16 x 18 cm płatwie, 20 x 20 cm słupy). Daszki ryzalitów również o konstrukcji krokwiowo-płatwiowej, wsparte na płatwiach stopowych dachu głównego.

Pokrycie: połaci dachowych zróżnicowane. Część południowa pokryta pierwotną, ceramiczną dachówką zakładkową (o fakturze zbliżonej do marsylki), z ceramicznymi gąsiorami na linii kalenicy. Część północna pokryta współczesnymi, falistymi płytami azbestowo-cementowymi. Daszki nad ryzalitami wyłożone czerwoną dachówką zakładkową, esówką lub eternitem.

Schody: na poddasze ustawione pośrodku budynku, 2-biegowe, drewniano-metalowe, policzkowe. W przybudówce wschodniej wtórne schody 2-biegowe.

Posadzki: typologicznie zróżnicowane. W części południowej występują posadzki z terakoty (stara, porowata oraz współczesna, gładka). W części północnej posadzka z płytek ceramicznych, o wymiarach cegły w układzie na płask. Na strychu posadzka betonowa.

Okna: otwory okienne w kształcie stojących prostokątów, przesklepionych odcinkowymi nadprożami (w szczycie północnem, na II kondygnacji proste nadproża metalowe). W ścianach długich występują jednorodne okna wielkopłaszczyznowe, krosnowe, metalowe, stałe, z uchylnymi środkowymi kwaterami. W obrębie ścianki kolankowej wąskie okna krosnowe, stałe, z podziałem szczeblinowym. W szczycie północnym wtórne okna krosnowe, 2-skrzydłowe.

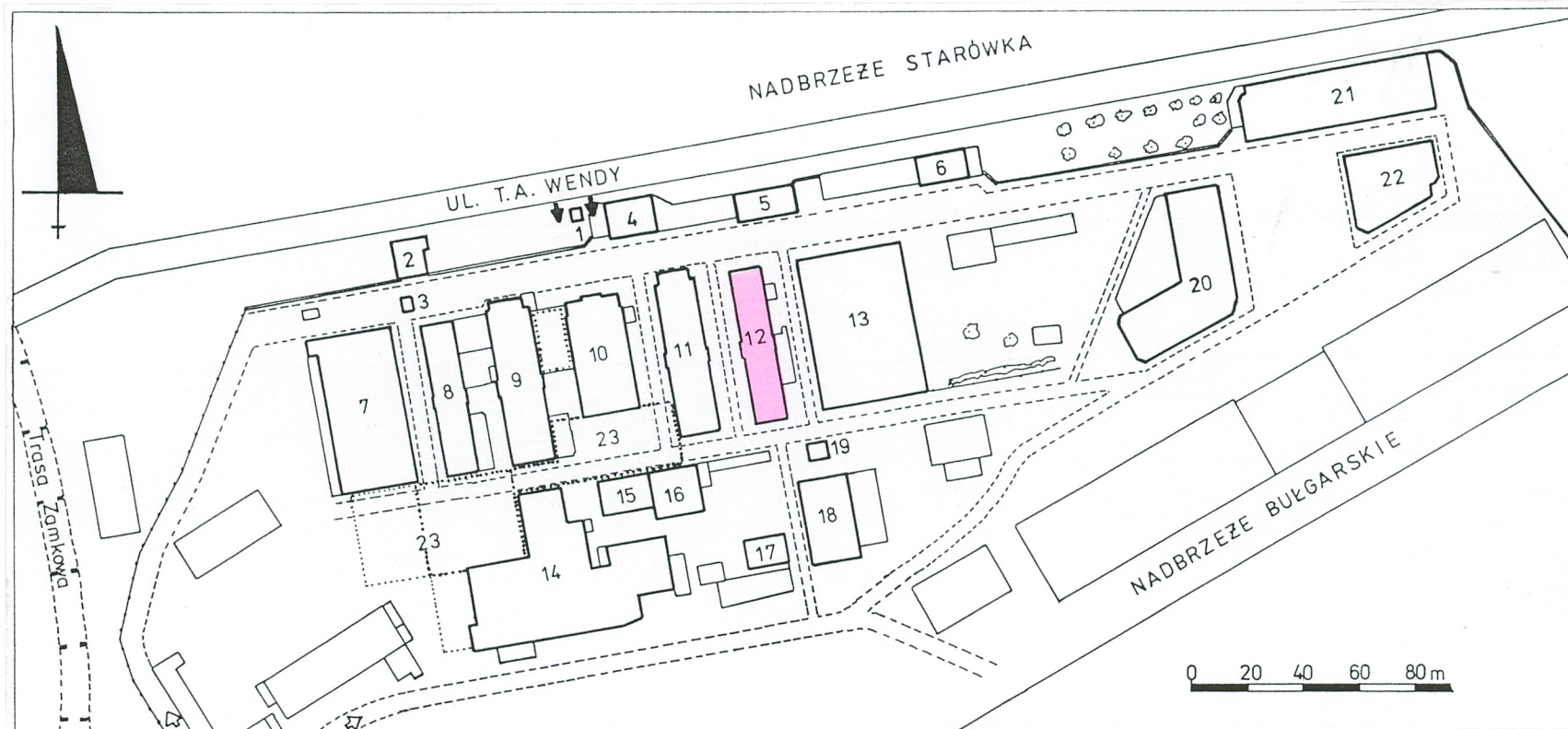
c.d. wkładka nr 2

Wkładkę założył: mgr W. Witek, 09.1996 r.

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ w Szczecinie
Oprac. BSIDK Sz-n, ul. Jagiełły 9a/11, (0-91 489-076)

Wzór ODZ 1978 r.

LEGENDA

24 - zabudowa historyczna

- zabudowa współczesna

----- - drogi

== - ogrodzenia (mury i płoty)

▲ ↗ - wjazd (historyczny, współczesny)

1-2 - zabudowa historyczna poza granicami
P.P-U "Port Rybacki Gryf"

1. portiernia

2. zakład uzyskiwania limfy

3. przepompownia

4. dom mieszkalny

5. stajnia

6. budynek gospodarczy

7. hala frontowa uboju bydła

8. obora dla bydła

9. hala uboju bydła

10. hala uboju świń

11. hala uboju nierogacizny

12. obora dla nierogacizny

13. chlewnia targowa

14. chłodnia, maszynownia, kotłownia

15. czyszczalnia (myjnia) flaków

16. lodownia

17. pomieszczenie dla gnoju

18. hala rzeźna chorych zwierząt

19. ubikacja

20. chlewnia i hala sprzedaży świń

21. obora dla bydła

22. obora dla cieląt

23. zadaszenie podwórza rzeźni

1. Miejscowość S Z C Z E C I N	2. Obiekt (jak w karcie) OBORA DLA NIEROGACIZNY (NR 12)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) tekst, foto
-----------------------------------	--	---

c.d. rubr. nr 13

Drzwi: typologicznie zróżnicowane, z w tórnymi przepruciami i stolarką; otwory drzwiowe w szczytach zostały zamurowane lub pomniejszone. Drzwi w ryzalitach metalowe, 2-skrzydłowe (wtórne), z wielopolowym nadświetlem oddzielonym drewnianym śleminiem. W ścianie zachodniej wtórne drzwi metalowe, 2-skrzydłowe, osadzone w dawnych otworach okiennych. W ścianie wschodniej drzwi termoizolacyjne, 2-skrzydłowe, metalowe, o grubych (ok. 10 cm) skrzydłach. W obrębie ścianki kolankowej (wyłazy na poddasze) drzwi 2-skrzydłowe, metalowe (z blachy falistej). Drzwi wewnętrzne 1-skrzydłowe, pęcinowe, typowe (do pomieszczeń sanitarnych) lub metalowe, rozsuwane (między głównymi pomieszczeniami).

R z u t

Budynek założony został na planie prostokąta, zorientowanego na osi NNW - SSE (w dalszym opisie przyjmuje się orientację N-S), o wymiarach całkowitach 5500 x 1230 cm. Pośrodku ścian długich umieszczone są pierwotne ryzalitty (380 x 80 cm); ryzalit wschodni przesłonięty przez wtórną przybudówkę. Do ściany wschodniej dostawione są dwie, wtórne przybudówki (w tym klatka schodowa). Do budynku prowadzi kilka wejść (w tym wtórne drzwi w ścianie zachodniej i wschodniej); drzwi w szczycie południowym są zablendowane.

B r y ł a

Ewidencjonowany budynek ma bryłę w formie leżącego prostopadłościanu, nakrytego wysokim dachem 2-spadowym; ryzalitty pod odrębnymi daszkami 2-spadowymi. Wysokość całkowita wynosi ok. 960 cm, stosunek wysokości ścian do wysokości dachu jak 5 : 4. W sensie formalnym jest to budynek parterowy (dwukondygnacyjny jedynie przy szczycie północnym); wysokość pomieszczeń obory wynosi ok. 360 cm. Pod oborą znajduje się piwnica (rodzaj ostojnika na gnojówkę); obecnie niedostępna. Poddasze o charakterze składowym, podwyższone o ok. 180 cm ścianką kolankową, z wyłazami; pierwotnie pełniło funkcję składu paszy dla zwierząt.

E l e w a c j e

Elewacje budynku o jednorodnej kompozycji architektonicznej, opartej na symetrii podziałów pionowych (lizeny) i poziomych (otwory okienne i gzymsy).

Elewacje szczytowe dwukondygnacyjne, pierwotnie 1-osiowe (obecnie o zróżnicowanych podziałach), zaakcentowane gzymsem schodkowym, który wieńczy ramiona trójkątnego szczytu.

Wkładkę założył: mgr W. Witek, 09.1996 r. ....

c.d. wkładka nr 3

Miejsce przechowywania negatywów: .....
PSOZ w Szczecinie

Oprac. BSiDK Sz-n, ul. Jagiełły 9a/11, (0-91 489-076)

Wzór ODZ 1978 r.

2.

3.

4.

1. Miejscowość S Z C Z E C I N	2. Obiekt (jak w karcie) OBORA DLA NIEROGACIZNY (NR 13)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) tekst, foto
-----------------------------------	--	---

c.d. rubr. nr 13

Elewacja zachodnia 17-osiowa, rytmiczna, dzielona lizenami i zaakcentowana środkowym (jednoosiowym i dwukondygnacyjnym) ryzalitem, nakrytym osobnym daszkiem 2-spadowym. Elewacja wschodnia przesłonięta przez wtórne przybudówki; pierwotne fragmenty ścian o analogicznym rytmie podziału jak elewacja zachodnia.

Elementami poziomego ukształtowania elewacji są: w/w otwory okienne rozmieszczone w dwóch poziomych (w tym okna poddasza); prosty gzyms cokołowy; pilasty gzyms międzykondygnacyjny; kostkowy gzyms wieńczący.

Cechą charakterystyczną elewacji - podobnie jak w przypadku sąsiednich budynków - jest kolorystyczne zróżnicowanie materiału ceglanego, gdzie lica ścian wykonane są z żółtej cegły, natomiast lizeny, gzymsy i nadproża - z czerwonej (wiśniowej) cegły ceramicznej. W szczytach budynku i ryzalitów ozdobnie opracowane (profilowane) końce płatwi, wsparte na mieczach i kamiennych wspornikach.

Wnętrze

Pierwotnie wnętrze składało się z dwóch, dużych pomieszczeń inwentarskich, rozdzielonych (pośrodku) pomieszczeniem dla oborowego z paszarnią. Obecnie układ ten jest czytelny lecz został częściowo przekształcony przez nowe podziały (szczególnie w częściach przyszczytowych. Do wschodniej ściany dostawiono dwie przybudówki, które są funkcjonalnie związane z budynkiem głównym.

Instalacje

Elektryczna, odgromowa, wod-kan., ogrzewcza (olejowa), system rynien i rur dachowych.

c.d. rubr. nr 20

- 3) zachowanie historycznej kompozycji architektonicznej, ze szczególnym uwzględnieniem rytmu podziałów osiowych; wskazan wyburzenie przybudówek wschodnich lub rekompozycja ich elewacji (w tym nawiązanie kolorystyczne do ścian budynku głównego).
- 4) zachowanie pierwotnych kształtów otworów okiennych i drzwiowych.
- 5) nowe opracowanie kolorystyczne blend drzwiowych (skorelowane ze ścianami obowdowymi).
- 6) uzupełnienie ubytków w materiale ceramicznym (głównie w lizenach i narożnikach) oraz oczyszczenie cokołu do naturalnego koloru kamiennej okładziny.
- 7) wszelkie prace remontowe w obrębie elewacji winny być konsultowane z WKZ w Szczecinie.

Wkładkę założył: mgr W. Witek, 09.1996 r.

c.d. wkładka nr 4

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ w Szczecinie
Oprac. BSiDK Sz-n, ul. Jagiełły 9a/11, (0-91 489-076)

Wzór ODZ 1978 r.

5.

6.

7.

1. Miejscowość S Z C Z E C I N	2. Obiekt (jak w karcie) OBORA DLA NIEROGACIZNY (NR 12)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) spis fotografii, archiwalia
-----------------------------------	--	---

Spis fotografii:

1. Obora dla nierogacizny (ob. warsztat) A-138 - elewacja zachodnia
2.   --:--   - elewacja północna
3.   --:--   - elewacja wschodnia z wtórnymi przybudówkami
4.   --:--   - elewacja południowa
5.   --:--   - ryzalit w ścianie zachodniej
6.   --:--   - wnętrze w północnej części budynku
7.   --:--   - fragment konstrukcji stropu
8.   --:--   - więźba dachowa, widok ogólny w kierunku południowym

Wkładkę założył: mgr W. Witek, 09.1996 r. ....

PSOZ w Szczecinie

Miejsce przechowywania negatywów: .....
Oprac. BSiDK Sz-n, ul. Jagiełły 9a/11, (0-91 489-076)

8.

Wzór ODZ 1978 r.

